

dona non ad solos actus heroicis sint ordinata, illi tamen actus qui in sublimiori eminent perfectionis gradu, peculiari quadam ratione ad dona referantur. Hoc enim ideo est, quia si virtutes non excitarentur seu adiuvarentur per speciale et familiarem instinctum Spiritus Sancti, nusquam in tantam sublimitatem erumperent, propter tot ac tanta obstacula quae perfecto earum exercitio afferunt et infirmitas carnis et obscuratio intellectus. Et in hoc sensu S. Thomas art. 1 huius quaestio, allata prius auctoritate Philosophi dicentis quod his qui moventur per instinctum divinum non expedit consiliari secundum rationem humam, quia moventur a meliori principio, subdit: « Et hoc est quod quidam dicunt, quod dona perficiunt hominem ad altiores actus quam sint actus virtutum », pro quanto scilicet virtutes separatim accipiuntur ab adiutorio donorum.

THESIS VIII.

Septem numerantur dona partim ad intellectum et partim ad voluntatem pertinentia, quibus duplex competit exercitii modus, ordinarius nempe et extraordinarius, secundum diversitatem multiformis operationis Spiritus Sancti qui ex libero potestatis arbitrio spirat ubi vult, et singulis partitur prout vult.

Divini instinctus de quibus hactenus sermo, ad illustrandam mentem et movendum affectum sunt ordinati; unde necesse est ut correspondentes donorum habitus in intellectu sint et in voluntate. Insuper, ut in superioribus iam praemissum est, duplum contingit animam moveri divinitus, vel secundum communes regulas quae ordini naturali per omnia accommodantur, vel secundum rationes quasdam consuetum ordinem transcendentem. Et ad utrumque modum eadem dona quantum de se est, se extendunt. Duo igitur in praesenti praestanda sunt. Primo oportet exponere distinctivam rationem singulorum donorum sive ad intellectum sive ad voluntatem pertinentium, et deinde

*Las virtudes son para obrar segun las inspiraciones del Espíritu Santo.
Las inspiraciones divinas son 1º para vencer a los enemigos 2º para inclinar la voluntad al bien y salvar a la familia.*

circa extraordinarium modum exercitii eorumdem nonnulla insinuare. Dico autem insinuare potius quam explanare, ne in mysticae theologiae campum profanam falcem mittere videamur.

§ I.

I. De donis ad intellectum pertinentibus. — Dona ista sunt numero quatuor, et primo occurrit donum *intellectus*, quod iuxta etymon vocis *intelligere*, id est legere intus, ad penetrationem veritatis fidei ordinatur. Penetratur autem veritas fidei dupliciter. Uno modo quantum ad credibilitatem articulorum, alio modo quantum ad substantiam eorumdem. Quantum ad credibilitatem quidem, cum mens videt esse eis firmissime adhaerendum, et a tanta adhaesionis firmitate minime recedendum propter ea quae in contrarium exterius apparent vel apparere possunt. Quantum ad substantiam vero, prout possibile est durante statu viae, cum percipit revelatas mysteriorum rationes, necnon et connexiones, analogias, consequentias, multiplicesque convenientias. Et quamvis ad haec omnia per studium vel doctrinam ab aliis hominibus acceptam pateat accessus, altiori tamen et longe salubriori modo per operationem doni sub instinctu Spiritus Sancti. Quo fit ut quandoque inveniantur rudes et illitterati homines, magis quam theologorum doctissimi, in fide radicati et illuminati, de quibus accipitur illud Imitationis Christi l. 3, c. 43: « Ego sum qui clariorem intelligentiam parvulis tribuo quam ab homine possit edoceri. Ego sum qui humilem in puncto elevo mentem, ut plures aeternae veritatis capiat rationes quam si decem annis studiisset in scholis ». Itaque per donum intellectus disponimur ad spirituales suggestiones quae sunt in intuitionem veritatis.

Sed praeter intuitionem veritatis, est et iudicium de veritate ex quodam gustu et sapore ipsius. « Hoc ergo iudicium, inquit S. Thomas (¹), quantum ad res divinas, pertinet ad donum sapientiae; quantum vero ad res creatas, pertinet ad donum scientiae; quantum vero ad applicationem ad singularia opera,

(¹) In 2-2, Q. 8, a. 6.

« refugit ad vitandam Dei offensam. Maxime autem homo indiget timore divino ad fugiendum ea quae maxime allicitur, circa quae est temperantia, et ideo temperantiae etiam correspondet donum timoris (¹) ». Haec de donis pertinentibus ad voluntatem.

§ 2.

Sequitur iam consideratio de modo quo dona in exercitium veniunt. Et in modo quidem ordinario Spiritus Sanctus sese ordinis naturae accommodat, occasionem illuminandi animam sumens ex circumstantiis exterioribus quae nostras excitant cogitationes, ex discursibus quos in meditatione formamus, ex auditu praedicationis verbi divini, ex lectione librorum spiritualium, ex eventibus omnis generis qui nos in bonam vel malam partem afficiunt, atque ita porro. Insuper nonnisi ad ea agenda moveat quae sunt in dictamine simplicis rationis communibus fidei regulis illustratae. Et de hoc modo nihil speciale occurrit addendum. Nunc autem aliis est modus, isque plane extraordinarius, qui etsi ad sublimem etiam sanctitatem nequaquam necessarius discordus sit, ut plurimum tamen in iis quos gratia Dei ad summa perfectionis culmina evocat invenitur.

Porro modus ille potissimum consideratur in extraordinaria contemplatione, hoc est in oratione *quietis, unionis simplicis, unionis extaticae, et unionis consummatae*: quae omnes orationis species sub nomine generico contemplationis infusae veniunt, et in donis intellectus, scientiae, et sapientiae, suum principium elicitum habent (²). Sed cum alias Spiritus Sanctus, cuius instinctus ad exercitium donorum semper requiritur, non moveat nisi conformiter ad proprium nostrum operandi modum, hic elevat animam ad operationes quae *etiam quoad substantiam actuum*

(¹) Ibid. Q. 141, a. 1 ad 3um.

(²) Cf. Meynard O. P., *Traité de la vie intérieure*, Tom. 2, c. 2: *Des principes formels élétifs de la contemplation extraordinaire*, ubi copiosam segetem testimoniorum ex probatissimis auctoribus theologiae mysticae.

transcendent humanam facultatem. Quippe operatio intellectus dependet ex duobus: primo ex lumine intellectuali, deinde ex specie intelligibili, id est ex obiecto prout intelligibiliter unitur intellectui, eique applicatur. Hic igitur Spiritus Sanctus non solum praedeterminat mentem ad intelligendum secundum speciale lumen doni, (ita scilicet ut species intelligibles menti inexistentes veniant nihilominus in naturalem usum, et consueto ordine de thesauro memoriae depromantur), verum etiam sua operatione immediata species ipsas in mente imprimat, vel certe ordinat sine ullo discursu contemplantis (¹). Quin imo infundit quandoque species longe diversas ab eis quas ex phantasmatibus naturaliter acquirimus, eiusdem scilicet ordinis cum illis quibus intelligunt angeli vel animae separatae (²). Unde Dionysius Carthusianus l. 1 de Contempl. a. 12: « Inter mentem angelicam et humanam ista assignatur distinctio, quod mentes angelicae ac supernae simplici apprehensione atque intuitu veritatem conspicunt. Mens autem humana ad simplicis veritatis intuitum quodam processu ac discursu ex multis proficiscitur ac pertingit. Sed hoc locum habet in contemplationibus ad quas ab inferiori per rationis inquisitionem ac studium pervenitur; non autem in contemplationibus sublimioribus quae Spiritu Sancto desuper radiante coelitus infunduntur, Deo mentem supernaturaliter tangente, ungente, ac illustrante, (³). Nempe in talibus habet se mens humana angelico modo, et a magno Dionysio

(¹) « Agens in infusa contemplatione dicitur *divina patiens*, quatenus sic se habet suaviter ac pacifice, quod etsi vere agat, (nam contemplari est vitaliter agere), actus tamen eius ita sunt delicati, tranquilli, et suavissimi, ut potius eos recipere quam elicere videatur, et potius iucunde pati quam agi ». Thomas a Vallgornera, apud Meynard l. c. cap. 1.

(²) « Ad modum qui est naturalis angelo, et supra naturam hominis, elevatur homo per gratiam, etiam post statum culpae, sicut in viris contemplativis patet, qui revelationes divinas merentur ». S. Thom. in II, Dist. 23, q. 2, a. 1.

(³) *Intellige supernaturaliter*, id est, supra et praeter communes regulas, pro quanto modus ille, tametsi supra naturam angeli non sit, est omnino supra naturam hominis.

« deiformis vocatur, quia simplici ictu ac coeliformi conspectu veritatem dignoscit ». De his divine scripsit S. Teresia quasi e tertio coelo redux, et quoquo potuit modo, arcana referens quae ibi audierat et viderat.

Non tamen in solo genere contemplationis extraordinarius ille modus exercitii donorum attenditur, sed invenitur etiam per ordinem ad agibilia, ut cum divinitus inspiratur homini agere ea quae secundum solas prudentiae regulas vel non licent vel non expedient. Exemplum habes quoad dona consilii necnon et fortitudinis, in facto S. Apolloniae quae comprehensa ut propter Iesu Christi fidem combureretur, cum paulisper quasi deliberans quid agendum esset, stetisset, e carnificum manibus elapsa, alacris in ignem sibi paratum, maiori Spiritus Sancti flamma intus accensa, ex sese semetipsam iniecit. Item in facto S. Catharinae Senensis ea aggredi praesumentis, quae nec conditio, nec sexus, nec aetas ferebant, sicut cum in gravissimis Ecclesiae negotiis sese intromisit, pro restitutione S. Sedis in Urbe plurimum adlaboravit, ad Cardinales qui ab Urbano VI defecerant et nova electione magno schismati principium dederant, minaces misit litteras, etc. Neque enim haec sunt quae secundum communes regulas virginem christianam decent, praesertim vix trigesima annos natam. Sed nulla lege tenetur Spiritus Sanctus. Ipse enim est qui ignobilia et contemptibilia mundi elitit ut confundat fortia: *ea quae non sunt*, ait Apostolus, *ut ea quae sunt destrueret*.

QUAEST. LXIX-LXX

DE BEATITUDINIBUS ET FRUCTIBUS SPIRITUS SANCTI.

Postquam de donis egit S. Thomas, corollarii instar subiungit doctrinam de beatitudinibus et fructibus, utpote quae ad dona et virtutes se habeant sicut actus ad habitus.

§ I.

Beatitudines evangelicae (Matth. V, 3-10) sunt excellentes quaedam *virtutum sub adiutorio donorum operationes*, per quas concendit homo et appropinquat ad terminum beatitudinis ae-

ternae, quin imo in praesenti etiam, quamdam eius veluti delibationem consequitur et gustat. Unde in eis aliqua ponuntur per modum meritorum, et ista sunt propria huius vitae. Aliqua vero ponuntur per modum praemiorum meritis correspondentium, et ista ad solam futuram vitam pertinent secundum sui consummationem, quamvis, secundum aliqualem inchoationem in viris perfectis habeantur ante tempus aeternae gloriae, tanquam in arboribus qui primo vere non solum virescunt frondibus, sed et primordia fructuum iam incipiunt proferre.

Porro ratio enumerationis eorum quae ponuntur per modum meriti, haec est. Triplicem beatitudinem assignaverunt philosophi, secundum triplicem vitam: voluptuosam (*Epicurei*), activam (*Stoici*), et contemplativam (*Platonici et Peripatetici*). — Sed in primis beatitudo vitae voluptuosa est falsa, et rationi contraria, et impedimentum beatitudinis verae. Ideo Dominus prius removet vitam voluptuosam, per commendationem eorum omnium quae ad vitam purgativam spectant, et triplici concupiscentiae directe opponuntur: *paupertatis scilicet spiritus*, quae opponitur concupiscentiae oculorum; *mansietae humilitatis*, quae opponitur superbiae vitae; tum denique *luctus*, qui opponitur concupiscentiae carnis. — At non satis est removere prohibens; unde recto ordine statim veniunt ea quae positive faciunt ad prosecutionem finis. Et ista sunt opera vitae activae, in qua quidem etsi non sit beatitudo ipsa, ut falso Stoici opinati sunt, est tamen via ad beatitudinem. Vita autem activa consistit in iis quae proximis exhibemus, vel ex debito, vel ultra rigorosi debiti mensuram. Ideo duae beatitudines sequentes ponuntur *esuries et sitiis iustitiae*, tum *exercitium misericordiae*. — Ultimo demum, post vitam purgativam qua removetur beatitudinis impedimentum, et vitam activam qua in via beatitudinis proceditur, venit vita contemplativa in cuius perfecta consummatione consistit ipsa beatitudo. Proinde illa quae ad hanc vitam pertinent non praedicantur per modum viae, nec per modum meritorum, sed eorum loco ponuntur effectus duarum vitarum praecedentium disponentes hominem ad aeternam contemplationem Dei in societate sanctorum. Atqui ad hoc ipsum duo nos habilitant. Primo *munditia cordis*

quae effectus est vitae purgativae, et praeparat oculum mentis ad videndam lucem supersubstantialem. Secundo *mos pacificus* qui in vita activa acquiritur, dum omnibus suis proximis consentit homo secundum rectam ordinis regulam, neminem turbando, neminem laedendo, sed magis omnibus beneficiendo. Huiusmodi namque *mos pacificus* praeparat animam ad ingressum illius civitatis in qua non est modus beatitudinis monasticae, si dicere fas sit, sed potius politicae, pro quanto scilicet Deus ibi erit commune bonum in quo summa consensione omnes ad invicem cohaerebunt, et singulus quisque de aliorum beatitudine, non secus ac de sua propria, felix exsistet. Haec est pax, haec societas sanctorum, cui propterea inditum est nomen Ierusalem, quod interpretatur visio pacis. — Talibus igitur operum meritis scala beatitudinis concenditur; in quorum singulis distinguit S. Thomas art. 3 huius quaestione, id ad quod perficit *virtus*, et id ad quod perficit *donum*. Sed iuxta superius praemissa, distinctio non est accipienda tanquam per membra se invicem excludentia, quasi donum non haberet influere in communia etiam opera virtutis, et virtus non requireretur ad executionem sublimiorum operum ad quae impellunt dona. Quippe ista sublimiora opera peculiari quadam ratione attribuuntur donis propter rationem iam dictam in thesi 7 § 2, *Intelliges tertio.*

Tandem considerabis quomodo singulis mysticae scalae gradibus respondeat ipsa beatitudo, quae variis nominibus symbolice significatur, iuxta analogiam eius quod positum est in merito. De quo vide S. Thomam art. 4. Specialiter vero observabis qualiter omnia praemia durante hac praesenti vita, quodammodo in sanctis iam inchoantur. « Nam regnum coelorum potest intelligi perfectae sapientiae initium secundum quod incipit in eis spiritus regnare. Possessio etiam terrae significat affectum bonum animae quiescentis in stabilitate haereditatis perpetuae per terram significatae. Consolantur autem in hac vita, Spiritum Sanctum qui paracletus, id est consolator dicitur, participando. Saturantur etiam in hac vita illo cibo de quo Dominus dicit Ioh. IV-34: *Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me.* In hac etiam vita consequuntur homines

« misericordiam Dei. In hac etiam vita, purgato oculo per donum intellectus, Deus quodammodo videri potest. Similiter etiam in hac vita, qui motus suos pacificant, ad similitudinem Dei accedentes, filii Dei nominantur. Tamen haec perfectius erunt in patria ».

§ 2.

Quoad fructus Spiritus Sancti nota quod in corporalibus fructus dicitur id quod ex planta producitur, quando ad matritatem pervenit, et quamdam in se continet suavitatem. A corporalibus autem transfertur ad spiritualia, et speciatim ad operationem, pro quanto operatio est actus operantis, et delectationem habet si sit conveniens operanti. Nunc ergo si operatio hominis procedat ab homine secundum propriam facultatem suae rationis, sic dicitur hominis fructus. Si autem procedat ab homine secundum altiorem virtutem, id est divinam, sic dicitur fructus Spiritus Sancti, quasi cuiusdam divini seminis germinatio, secundum illud 1 Ioh. III-9: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.*

Inter beatitudines et fructus hoc discrimen ponit S. Thomas: « Ad rationem fructus sufficit quod sit aliquid habens rationem ultimi et delectabilis. Sed ad rationem beatitudinis ulterius requiritur quod sit aliquid perfectum et excellens. Unde omnes beatitudines possunt dici fructus, sed non convertitur. Sunt enim fructus quaecumque virtuosa opera in quibus homo delectatur; sed beatitudines dicuntur solum perfecta opera, quae etiam ratione sue perfectionis magis attribuuntur donis quam virtutibus ». De fructibus autem quos Apostolus enumerat, Galat. V, 22-23, vide ipsum S. Thomam, Q. 70. a. 3.

TOTIUS DISPUTATIONIS CONCLUSIO.

Hactenus de variis habituum infusorum categoriis per ordinem dictum est, et nullus inventus est locus divisioni illi quam recentissimi quidam novatores introduxerunt, statuentes duas virtutum categorias, alteram earum quas *activas* vocant, alteram earum quae *passivae* ab eis appellantur. Quid autem per activas, quid per passivas virtutes in eorum systemate intelligendum sit, non ita ratum fixumque est, quanquam omnibus modis veritati fidei et sinceritati evangelii plane derogetur.

Et si quidem quosdam huius scholae magistros audias, per activas virtutes designari viderentur virtutes naturales studio et opera ipsius hominis acquisitae; per passivas vero, virtutes supernaturales quae ex divina infusione sunt. Sed in hoc loquendi modo, primo quidem a sanorum verborum forma omnino receditur, quia si ratione infusionis attribuitur virtutibus passivitas, eodem iure, ut iam in Prooemio notatum est, voluntas deberet potentia passiva appellari, utpote quae nobis sit congenita, non studio et exercitio comparata, sed existens a natura. Deinde vero, quod longe gravius est, in purum naturalismum seu rationalismum praecipps est lapsus, cum sic intellectas virtutes activas anteponunt passivis, et praetensam inferioritatem catholicorum respectu protestantium et incredulorum non erubescunt inde repetere, quod in Ecclesia culturae virtutum naturalium aut nullus aut non sufficiens locus detur. Unde Leo XIII in litteris apostolicis ad Cardinalem Gibbons, 22 Ian. 1899: « Qui nova sectari adamant, naturales virtutes praeter modum efferunt, quasi haec praesentis aetatis moribus ac necessitatibus respondent aptius, iisque exornari praestet, quod hominem partorem ad *agendum* ac strenuorem faciant. Difficile quidem intellectu est, eos qui christiana sapientia imbuantur, posse naturales virtutes supernaturalibus anteferre, maioresque illis efficacitatem ac fecunditatem tribuere. Ergone natura, accedente gratia, infirmior erit quam si suis ipsis viribus permitatur? Num vero homines sanctissimi quos Ecclesia observat

« palamque colit, imbecillos se atque ineptos in naturae ordine probavere, quod christianis virtutibus excelluerunt? » Et haec quidem erroris forma aperte nos revocat ad paganismum.

Proinde aliis emollire verba curae fuit. Qui non ita crude naturales virtutes paeconizant, sed in virtutibus quas christianas dicere volunt, generatim distinguunt eas quae decent homines sui iuris effectos, temporibus nostris apte convenient, ab illis quae in humilitate, obedientia, abstinentiave consistentes, praesenti aetati non amplius quadrant, utpote facientes hominem repuerescere et a dignitate viri degenerare. Sed sub hac quoque forma crux Christi evacuatur, et funditus evertitur Evangelium. Quare hunc etiam modum configit Leo XIII ubi supra: « Cum hac de naturalibus virtutibus sententia, ait Pontifex, alia cohaeret admodum, qua christiane virtutes universae in duo quasi genera dispersintur, in passivas, ut aiunt, atque activas; adduntque illas in elapsis aetatibus convenisse melius, has cum praesenti magis congruere. De qua quidem divisione virtutum quid sentiendum sit, res est in medio posita; virtus enim quae vere passiva sit, nec est nec esse potest.... Christianas autem virtutes, alias temporibus aliis accommodatas esse, is solum velit qui Apostoli verba non meminerit: *Quos praescivit, hos et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.* Magister et exemplar sanctitatis omnis Christus est: ad cuius regulam aptari omnes necesse est, quotquot avert beatorum sedibus inseri. Iamvero haud mutatur Christus progredientibus saeculis, sed *idem heri, et hodie, et in saecula.* Ad omnium igitur aetatum homines pertinet illud: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde;* nulloque non tempore Christus se nobis exhibet factum obedientem usque ad mortem; valetque quavis aetate Apostoli sententia: *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixirunt cum vitiis et concupiscentiis suis.* Quas utinam virtutes multo nunc plures sic colerent, ut homines sanctissimi præteritorum temporum! Qui demissione animi, obedientia, abstinentia, potentes fuerunt *opere et sermone,* emolumento maximo, nedum religiosae rei, sed publicae ac civilis ».

Ergo omnino responda tanquam Evangelio et revelatae

veritati contraria, selectio circa christianas virtutes quarum cultura olim expediebat, et nunc progressu facto, homineque ad maturitatem virilitatis perduto, non expedit amplius. Respuenda pariter virtutum divisio in passivas et activas. Quod si habitibus donorum Spiritus Sancti denominatio passivitatis non absurde forsitan tribueretur, hi tamen minime computantur inter virtutes proprie dictas quae solae sunt principium elicitum actus liberi et meritorii. Unde in virtutibus ipsis non alia distinctio valet praeter eam qua disperiuntur in theologicas et morales, et ita quidem ut absoluta principalitas reponatur penes theologicas, ad quarum specialem considerationem iam oportet accedere.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGALIBUS IN SPECIE

(II^a-II^{ae}, Qq. 1-27).

Post communem considerationem de virtutibus, necesse est ad speciales monographias descendere. Et prae primis considerandae sunt singillatim virtutes theologales, in quibus, teste Augustino Enchirid. c. 4, totius substantia religionis reponitur. « Haec enim maxime, inquit, in religione sequenda sunt ». Ceterum tripartita divisio novae huius disputationis sponte sua consequitur.

CAPUT PRIMUM

DE FIDE

Circa fidem theologicam dicendum primo de eius obiecto, secundo de actu, tertio de habitu.

Verumtamen, priusquam ad singulorum explicationem veniantur secundum ordinem quaestionum S. Thome, plurimum iuvabit generalia quedam praemittere, de quibus in toto tractationis cursu frequens erit usus, et quorum accurata notio ubique praesupponetur. Haec autem ad tria reducuntur: **Primo** de evidentiis et variis divisionibus eius. **Secundo** de eo in quo sita

« pertinet ad donum consilii ». — Igitur donum sapientiae circa divina versatur, sicut cum per internam motionem iudicat anima quam bonum sit adhaerere Deo superincomprehensibili, superluminosissimo, superpulcherrimo, et superamabilissimo, atque inde descendens ad creatu*ra*, ex eodem sapore divinorum iudicat universa terrena Dei intuitu esse sfernenda: Quid mihi est in caelo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea Deus in aeternum. — At donum scientiae directe versatur circa creature*s*, iudicans ex quadam quoque sapida cognitione, de perfectionibus et defectibus earum. De perfectionibus quidem, sicut cum sub instinctu Spiritus Sancti anima aestimat perfectiones omnes quae hic conspiciuntur, nihil aliud esse quam rivulos quosdam summae pulchritudinis Creatoris, in quo tanquam in fonte indeficientissimo, simpliciter et perfecte unitum est quidquid in creaturis est sparsim, divisim, et incomplete. De defectibus vero, sicut cum aestimat quam sint fragilia et caduca omnia quae mundus amat et quaerit, quam inania hominum iudicia, quam inconsistens omnis gloria quae secundum ipsos est, quam vanum commoveri omni vento volantium verborum, vel aurem praebere male blandienti sirenae, quam tutius converti introrsus ad Deum in quo solo pax et requies. — Denique donum consilii singularia agibilia pro obiecto habet, pro quanto scilicet moveri debet homo a Spiritu Sancto ad iudicandum de his quae occurunt vel servanda vel fugienda in salutis via. « Quia enim humana ratio non potest comprehendere singularia et contingentia quae occurtere possunt, fit quod cogitationes mortalium sint timidae, et incertae providentiae nostrae, ut dicitur Sap. IX-14. Et ideo indiget homo in inquisitione consilii dirigi a Deo qui omnia comprehendit, quod fit per donum consilii, per quod homo dirigitur quasi consilio a Deo accepto (¹). Unde hoc donum respondet prudentiae sicut ipsam adiuvans et perficiens. Et haec quidem de donis pertinentibus ad intellectum.

II. De iis quae pertinent ad voluntatem. — Dona ista sunt

(¹) S. Thom. 2-2, Q. 52, a. 1 ad 1um.

numero tria. Primum est donum *pietatis*, ordinatum ad supernos instinctus quibus afficimur ad ea quae Dei sunt, et cultus eius, et servitii eius, necnon et ad omnia quae propter Dei reverentiam proximo sunt impendenda. Nam « pietas secundum quod est dominum, non solum exhibet cultum et officium Deo, sed etiam omnibus hominibus in quantum pertinent ad Deum. Et propter hoc ad ipsam pertinet honorare sanctos, non contradicere Scripturae sive intellectae sive non intellectae, sicut Augustinus dicit de doctr. christ. l. 2, c. 7. Ipsa etiam ex consequenti subvenit in miseria constitutis (¹) ». Unde donum pietatis respondet virtuti iustitiae et dirigit in communicationibus quae sunt ad alterum. In his vero quae sunt ad seipsum, dirigitur homo per duo dona fortitudinis et timoris. Primo quidem per donum *fortitudinis*, quod est contra timorem periculorum, contra respectum humanum, contra terrores omnis generis quibus a via salutis retrahimur. « Quandoque non subest potestati hominis ut consequatur finem sui operis, vel evadat mala seu pericula. Sed hoc operatur Spiritus Sanctus in homine, cum perducit eum ad vitam aeternam quae est finis omnium bonorum operum, et evasio omnium periculorum. Et huius rei infundit quamdam fiduciam menti Spiritus Sanctus, contrarium timorem excludens, et secundum hoc fortitudo donum Spiritus Sancti ponitur. Dictum est enim supra, quod dona respiciunt motionem animae a Spiritu Sancto... Dare fiduciam evadendi quaecumque pericula, hoc pertinet ad fortitudinem quae est donum Spiritus Sancti (²) ». Deinde vero per donum *timoris*, quod est contra delectabilem illecebras, ne eat homo post concupiscentias suas. Temperantiae etiam correspondet aliquod donum, scilicet timoris, quo aliquis refrenatur a delectationibus carnis, secundum illud Psalm. 118: *Confige timore tuo carnes meas*. Donum autem timoris principaliter quidem respicit Deum cuius offensam vitat, et secundum hoc correspondet virtuti spei... Secundario autem potest respicere quaecumque aliquis

(¹) Ibid. Q. 121, a. 1 ad 3um.

(²) Ibid. Q. 139, a. 1 in corp. et ad 1um.